

[Wihjelm]

Bjørn Elmquists indlæg på Vridsløselille for en måneds tid siden, var, at han også var tilhænger af en ubetinget opholdsret efter visse kriterier, bl. a. efter 7 år, fordi, som han sagde, efter det tidspunkt er det jo i virkeligheden et spørgsmål om vilkårlighed, hvorvidt man har søgt og fået statsborgerskab eller ej. Når man har opholdt sig så længe, at man automatisk har sikkerhed for dansk statsborgerskab og for dansk indfødsret, så er det urimeligt at udvise, ligegyldigt hvilken kriminalitet der er begået. Det var hr. Bjørn Elmquists synspunkt derude. Så er vi jo straks ovre i princippet med den ubetingede opholdsret, og så kan man diskutere 7 år og 5 år, og vi har som sagt som vores bud på det sagt 2 år. Når vi er tilhængere af det, er det fordi alt andet i virkeligheden ville være på en måde at bære ved til det her kriminalitetsbål. Når der nu ikke er mere kriminalitet end blandt danskere, hvorfor skulle man så ikke kunne tåle det?

SF har nævnt et nyt element, som ligger uden for den kriminalitet, vi ellers drøfter, og det er anslag mod statens sikkerhed, men altså, hånden på hjertet, som I plejer at sige en gang imellem: har vi haft én eneste af den slags sager? Den ene, man påstød at have, blev i hvert fald aldrig prøvet. Så skal vi ikke lade være med at gejle stemningen op omkring det? Hvis man har meget afgrænsede områder, som man synes ikke bør falde ind under vores ubetingede opholdsret i punkt 1, så lad os snakke om det i udvalget, det er vi selvfølgelig også parat til.

Justitsministeren (Henning Rasmussen):

Jeg er altså stadig væk af den opfattelse, at det kan blive meget svært i et udvalg at få gjort et så stort stykke arbejde som det, der er lagt op her, færdig på en måde, der virker overbevisende rigtig.

Nu har vi talt om problemerne i forbindelse med, at dommerne træffer beslutning om udvisning i forbindelse med afsigelse af selve dommen, og talt om, at det måske kan give en ringere retsstilling, end hvis beslutningen om udvisning blev truffet på et senere tidspunkt. Det er et af en lang række problemer, der under alle omstændigheder ville eksistere, og det er et af de problemer, som fremmedlovudvalget overvejer i forbindelse med det øvrige. At jeg kunne have min egen pri-

vate løsning på det problem, er en helt anden ting, for der kan være ti forskellige modeller.

Det er derfor, jeg er betænkelig. Jeg er bange for, at SF ved at lægge dette forslag frem forsøger på igennem retsudvalget at få løst en opgave, som er af en sådan størrelsesorden, at det er et egentligt udvalgsarbejde i en bred kreds, som fremmedlovudvalget er, der skal til. Men jeg vil ikke forstås på den måde, at initiativet er uvelkomment. Jeg vil ikke forstås på den måde, at vi er imod faste kriterier end dem, vi har i øjeblikket. Det er det mig meget magtpåliggende at få sagt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Den fg. formand (Brøndsted):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om uddannelsesaktiviteter for indvandrerne.

[Af Steen Folke (VS) m. fl.]

(Beslutningsforslag nr. B 4. Fremsat 10/10 80).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

VS har fremsat et forslag til folketingsbeslutning om uddannelsesaktiviteter for indvandrere, og når man ser ned over rækken af de forslag, der er her, og når man bringer sig i erindring, hvad debatten i eftermiddag har omhandlet, så er det i og for sig meget naturligt at sige, at alle de punkter, der er omtalt i dette beslutningsforslag, har været berørt i eftermiddagens debat. Det er der ikke noget

[Undervisningsministeren]

som helst mærkværdigt i, fordi disse uddannelsesspørgsmål er noget meget centralt og vigtigt i indvanderne hele situation her i landet.

Jeg har givet udtryk for, at jeg ikke finder, at der er – jeg tror, det var ordet – patentløsninger på en række af disse problemer. Jeg finder til gengæld, at en mere dybtgående debat om en række løsningsmodeller, om muligheder og overvejelser, er en overordentlig vigtig og nyttig ting, og dér finder jeg, at emnet nok er bedre egnet for udvalgsdrøftelser end for drøftelser her i salen en sen eftermiddag.

Derfor skal jeg blot om det forslag, der ligger her, bemærke, at jeg er enig i den tankegang, som jeg tror ligger til grund for beslutningsforslaget, nemlig at undervisnings- og uddannelses tilbud til indvanderne og deres børn bør udformes således, at man i det omfang, det overhovedet er muligt, herigennem fjerner indvandrerfamiliernes særlige vanskeligheder. Som det fremgår både af regeringens redegørelse om indvandrerpolitik og fremgår af noget af det, jeg har sagt her i dag, er der allerede i et vist omfang iværksat særlige foranstaltninger for indvanderne, og spørgsmålet om, hvordan den videre udbygning skal ske, er under overvejelse i ministeriet, og jeg mener også skal være under overvejelse i uddannelsesudvalget.

Selv om jeg har sympati for en række af de tanker, som ligger bag forslaget, mener jeg ikke – sådan som jeg også har givet udtryk for det tidligere på dagen – at vi på dette tidspunkt kan eller skal binde os til en udvikling efter ganske bestemte modeller eller ganske bestemte retningslinier. Jeg kan derfor ikke gå ind for forslaget, sådan som det ligger på bordet her, men jeg synes, det ville være et fortrinligt grundlag for en mere dybtgående debat i uddannelsesudvalget.

Jytte Andersen (S):

Beslutningsforslaget, som VS her fremlægger, er en skitse til indvandrerpolitik i 5 punkter. Punkt 1 er et krav om, at alle børn over 4 år skal have gratis daginstitution, vel at mærke børn af indvandrerfamilier. Punkt 2 er et krav om, at indvandrerbørn i vid udstrækning skal have undervisning på deres eget modersmål, at antallet af modernålsundervisningstimer skal forhøjes og gøres obli-

gatorisk samt lægges ind i den almindelige skoletid. Punkt 3 er et ønske om en bedre koordinering på området, og punkt 4 er et ønske om en rimeligere mulighed for indvandrerbørn og -unge for fortsat skoleuddannelse. Punkt 5 er et krav om, at alle voksne skal have gratis danskundervisning, og tilbud skal også gives om modersmålsundervisning.

Det er tidligere fremgået, sidst af ministerens bemærkninger her for lidt siden, at vi har visse overvejelser på uddannelsesområdet, som vi mener skal drøftes i en positiv ånd. Jeg vil komme med nogle kommentarer til nogle af de punkter, jeg har nævnt.

Den socialdemokratiske gruppe vil gerne give alle børn i Danmark et gratis daginstitutionstilbud, men i betragtning af, at det er totalt urealistisk, finder vi ikke, at det er korrekt eller rimeligt at støtte et sådant forslag, som her er fremsat af venstresocialisterne.

Punkt 2. Som det er fremgået af debatten i dag, er det den socialdemokratiske gruppes opfattelse, at der bør ske en vurdering af hele undervisningsområdet for indvandrerbørn i folkeskolen med henblik på en styrkelse af danskundervisningen og en styrkelse af modernålsundervisningen. Spørgsmålet om indvandrerbørnenes forældres mulighed for indflydelse på undervisning er den socialdemokratiske gruppe meget positivt indstillet over for, det har vi også givet udtryk for i redegørelsesdebatten i spørgsmålet om skolenævnernes indflydelse på undervisningsmaterialer.

Det er en socialdemokratisk opfattelse, at indvandrerbørn og -unge skal sikres ligestilling med danske børn i skoler og i hele uddannelsesforløbet. Vi finder, det er meget vigtigt, at der i uddannelsesinstitutioner, så vidt det overhovedet er muligt, er tilknyttet tosprogede lærere, og at der gives den nødvendige støtte. I dag organiseres voksenundervisningen efter fritidsloven. Danskundervisning gives som kompenserende undervisning, hvorimod modernålsundervisningen gives efter normale regler efter fritidsloven med holdstørrelse på 12. I betragtning af, at modersmålsundervisning ofte kan være et nødvendigt redskab for en senere indlæring af dansk, bør det efter den socialdemokratiske gruppes opfattelse overvejes, om modersmålsundervisningen holdstørrelse bør nedsættes.

Som det er fremgået af mine bemærkninger, har vi megen sympati for mange af ele-

[Jytte Andersen]

menterne i det forslag, som venstresocialisterne her har lagt på bordet, og vi vil arbejde positivt med det i udvalget.

Brøndsted (V):

Da vor ordfører, hr. Bertel Haarder, desværre ikke kan være til stede, skal jeg på hans vegne nævne et par ting uden dog at gentage, hvad bl. a. hr. Brixtofte var inde på tidligere i dagens debat.

Vi prioriterer danskundervisningen meget højt, men dermed er ikke sagt, at vi ikke også fra venstres side anerkender det vældige behov, der er for modersmålsundervisningen. Derfor tilslutter vi os den særlige hjælp til vanskeligt stillede kommuner, f. eks. Ishøj kommune, på trods af at danskerne ikke er billigere end indvandrerne.

Vi vil i udvalget gerne undersøge bestående støttemuligheders anvendelse og gældende praksis i kommunerne, men vi ønsker ikke denne særundervisning lagt i den almindelige skoletid med den virkning, at det går ud over andre fag. Det er væsentligt, at indvandrebørnene følger de fag, som børnene i skolen i øvrigt har. Det vil gå ud over fællesskabet, samhørigheden, hvis de tages væk fra faget, og derfor må modersmålsundervisningen gives som timer i forbindelse med den øvrige undervisning.

Eva Møller (KF):

Vi skal, som det i dag er sagt mange gange fra denne talerstol, behandle de udlændinge, der er kommet til Danmark, godt og rimeligt. Vi skal også, det gælder vel især på det uddannelsespolitiske område, klare den meget vanskelige balancegang mellem at integrere indvandrerne i det danske samfund og at tage hensyn til deres kulturelle baggrund og traditioner.

Det er for det konservative folkeparti som for regeringen – og jeg citerer fra indenrigsministerens redegørelse – hovedsigtet, at de udenlandske statsborgere, som har søgt her til landet, og som ønsker at forblive her, efterhånden bør sættes i stand til at klare sig i det danske samfund på lige fod med den øvrige befolkning. Det er derfor vort ønske, at indvandrerne ikke skal have særlige rettigheder eller pligter, som den øvrige del af befolkningen ikke har.

Vi må derfor tage afstand fra dele af det foreliggende beslutningsforslag, bl. a. fra ønsket om at give alle indvandrebørn over 4 år tilbud om gratis ophold i en daginstitution, samt muligvis fra dele af forslaget punkt 5 om voksenundervisning. Vi finder det helt rigtigt, at vi som en del af vor integrationspolitik og vort integrationsansvar skal give indvandrerne et reelt tilbud om at lære dansk, men dette tilbud skal næppe kunne udstrækkes over hele den voksne tilværelse, ligesom vi er betænkelige ved at tilbyde gratis undervisning til voksne, der har afslået dette tilbud gennem folkeskolen i deres ungdom. Vi er også betænkelige ved tilbud om gratis modersmålsundervisning. Det skal her retfærdigvis siges, at jeg ikke af forslaget kan se, om modersmålsundervisningen af voksne blot skal tilbydes, så er vi positive, eller om den skal tilbydes gratis, så er vi negative.

Når det drejer sig om undervisning i folkeskolen, skal jeg sige, at vi er meget opmærksomme på problemet med dobbelt-halv-sprogede børn og alle de vanskeligheder, disse børn senere kan få. Vi er også helt klar over, at der kan være mange problemer med at finde frem til det sprog, hvorpå de fremmedsprogede børn skal undervises, på grund af den mangfoldighed af sprog, der ofte findes i deres hjemland.

Trods disse problemer og deres alvor er vi ikke lige nu sindet at ændre de regler, der gælder for undervisning af fremmedsprogede elever. Dette skyldes de oplysninger, vi har modtaget, om, at såvel undervisningsministeriet som flere kommunale skolevæsenere arbejder med problematikken om undervisningen af fremmedsprogede børn, og en del af disse undersøgelser forventes, så vidt jeg er orienteret, afsluttet i dette folketingsår. Vi finder det derfor rimeligt, at afgørende ændringer af gældende regler først sker, når vi har haft mulighed for at tage disse udredningers og undersøgelses resultater med i vore overvejelser.

Det skal præciseres, at det for os er væsentligt, at også indvandrebørn får lært dansk, da vi ellers omtrent på forhånd har frataget dem de uddannelsesmuligheder, som den øvrige danske ungdom tilbydes, og derved også næsten på forhånd dømmer disse unge til at blive en del af den såkaldte restgruppe.

Halvgaard (FP):

Der er vist ingen i folketinget, der ikke vil erkende, at der er store problemer og vanskeligheder i forbindelse med indvandrernes muligheder for at tilpasse sig det danske samfund, i hvert fald ikke efter den debat, der har været ført her i dag. Der er tale om indvandrere af forskellig nationalitet med forskelle i sprog og kulturel baggrund, og de er spredt over hele landet. Der undervises f. eks. på 20 forskellige sprog i Københavns kommune. Det betyder naturligvis store krav til lærerkræfter og undervisningsmateriel alene i Københavnsområdet, men har skabt endnu større problemer i provinsen, ikke mindst når en stor del af indvandrerne efter de oplysninger, vi har fået, kommer fra tredjelands og tilhører mindretalsgrupper, hvis modersmål ikke er det pågældende lands vigtigste sprog og måske ikke engang findes som skriftsprog.

Det er endvidere oplyst, at vi i dag har flere indvandrere end tidligere, som er fordelt på et meget større antal nationaliteter og sprog.

Efter indenrigsministerens mening, ifølge redegørelsen, anser han ikke de undervisningsmæssige problemer for uoverskuelige. Det er naturligvis et synspunkt, som man kan sætte et stort spørgsmålstegn ved. Man kan sætte et stort spørgsmålstegn ved det i betragtning af, at vi her i Danmark ikke engang magter at tilrettelægge en forsvarlig undervisning for vore egne danske børn og unge, og i betragtning af, at vi må forudse gennemgribende besparelser i hele uddannelses-sektoren på grund af den økonomiske politik, som er ført.

En indvandrerpolitik med de uddannelsesaktiviteter, der er lagt op til i det foreliggende forslag, vil meget let beløbe sig til et trecifret millionbeløb, og det er da simpelt hen et spørgsmål om prioritering af de beskædede midler, som samfundet efterhånden kan yde af service til befolkningen på uddannelsesområdet. Kan vi som lovgivere og administratorer forsvare at yde en sådan service over for et lille mindretal af indvandrere på bekostning af drastiske nedskæringer over for vore egne børn og unge, over for vore hospitaler og over for vore egne svage i samfundet? Det er et spørgsmål om prioritering.

Jeg kan naturligvis acceptere, at indvandrerne har adgang til i vid udstrækning at udnytte den service, der tilbydes danske borgere, men hvis vort uddannelsessystem f. eks. skal belastes med, at indvandrerbørn skal undervises på deres eget modersmål hele vejen igennem systemet, mener jeg, at anstændighedens grænse er overskredet. Og f. eks. i Århus amtskommune godkender man i henhold til fritidslovens § 41 holdstørrelser helt ned til 2, fordi religiøse grunde forbyder mænd og kvinder, at de undervises sammen. Der sætter jeg ligeledes grænsen.

Der er også ifølge ministerens redegørelse blandt de sagkyndige stærk uenighed om, hvordan den nødvendige balance bedst opnås til løsning af undervisningsproblemerne. Samtidig har jeg forstået, at undervisning af fremmedsprogede elever er genstand for et udredningsarbejde i undervisningsministeriet. Det vil blive interessant at se resultatet af dette arbejde.

Det foreliggende forslag er efter min mening et paradeforslag, der tydeligt bærer præg af forslagsstillernes ansvarsløshed over for det danske samfund, ikke mindst i betragtning af de økonomiske og beskæftigelsesmæssige vanskeligheder, vi har. Jeg er valgt til dette folketing af danske til at varetage Danmarks og danske borgeres interesser, og det ville stride mod min overbevisning, såfremt jeg på mit partis vegne ville støtte et sådant forslag, der langt overskrider, hvad det danske samfund evner.

Marianne Bentsen-Pedersen (SF):

Til det sidste vil jeg knytte en kommentar om, at jeg tror, der er en del af mine vælgere, der i hvert fald ville være interesseret i dette. Så kan man sige, at det ikke kun er den måde, hr. Halvgaard fremlægger det på, det kan tolkes på.

Jeg mener, at undervisningsministeren har ret, når hun siger, at der ingen lette løsninger findes på dette område. Jeg mener, der er to modsatrettede hensyn, der skal tages. Det ene hensyn er tilpasningen til det danske samfund. Det andet hensyn er vedligeholdelse og viderebringelse af børnenes egen kultur.

Jeg mener, VS har lavet et godt forsøg på, måske ikke at løse problemet, men i hvert

[Marianne Bentsen-Pedersen]

faldt at give det en sammenhæng, som er til at leve med.

I vejledningen på dette område står der noget, som egentlig ser meget fornuftigt ud. Der står, at man skal sørge for en tilpasning af eleverne til danske forhold, og videre, at man skal vedligeholde deres modersmål og tilknytning til hjemlandet. Det ser ud, som om man har taget hensyn til de to modstridende ting. Det har man ellers svært ved.

Men hensynet er taget på den måde, at tilknytningen til hjemlandet er tilgodeset inden for en frivillig undervisning og inden for en undervisning, der ligger uden for den normale skoletid. Derfor er det helt klart, hvordan man har vægtet dette problem: tilpasningen til danske forhold har været det overordnede.

Det viser sig ofte, at mange indvandrere har et ønske om at rejse tilbage til deres hjemland. Det er ikke altid et spørgsmål om at vælge. Der er mange faktorer. Det er afhængigt af, om det er muligt for dem at rejse tilbage til deres hjemland. Det er faktorer både i det danske samfund og i deres hjemland, som afgør disse sager. Derfor kan man ikke, hvis de på et tidspunkt har udtrykt ønske om at tage tilbage og det senere viser sig, at de ikke har gjort det, sige, at det er, fordi de alligevel ikke ville. Jeg synes, det gør, at det er meget vigtigt, at man sørger for, at de har mulighed for at bevare så stor en del af deres egen kultur som muligt.

I den forbindelse vil jeg godt komme med et citat fra en beskrivelse af Kurser ved Danmarks Lærerhøjskole 1978, side 7-8. Der står:

»Alle lærere, der har med fremmedsprogede elever at gøre, har oplevet, hvor svært det er at formidle undervisning til elever med et helt fremmed sprog og en helt anden kulturbaggrund.«

Der står videre:

»Det er lettere at fratage dem deres kultur end at give dem en ny, og mange velmente forsøg på det sidste ender gerne med det første. Det må erkendes, at indvandrerbørn, ikke mindst børn af fremmedarbejdere og flygtninge, i forvejen bærer denne splittelse og konflikt i sig. Det vigtigste projekt for en undervisning af disse børn må derfor være at hjælpe dem med at gøre sig den splittelse bevidst, at kunne leve med den og bruge den

funktionelt i forhold til deres mål, ønsker og faktiske situationer.«

Det synes jeg er noget af det, som VS' forslag giver mulighed for. Jeg mener, det er meget vigtigt, at man netop opnår den bevidsthed. Det kunne man gøre ved at lægge det inden for skolens rammer, for så er det ikke frivilligheden, der bærer princippet.

Om de enkelte punkter vil jeg sige, at vi synes, det er vigtigt, at indvandrerbørnene kommer i børnehave. Vi synes også, det er vigtigt, at de får gratis børnehaveplads, ligesom vi synes, det er vigtigt, at andre børn i det danske samfund får gratis børnehaveplads. Vi er ikke helt sikre på, at vi skal lave en sondring mellem indvandrerbørn og danske børn, for det kan måske være med til at forøge hetzen mod indvandrerbørnene. Vi er lidt i tvivl på det område.

Hr. Steen Folke har tidligere på dagen været inde på, at børnenes hjemssprog kan være af forskellig art: man kan tage det officielle sprog, eller man kan tage det sprog, der konkret bliver talt. Og så siger hr. Steen Folke, at det må forældrene afgøre. Det er jeg ikke helt sikker på. Jeg mener, at grunden til, at man skal undervise i modersmålet, bl. a. og måske endda for det første er, at begrebsdannelsen er afhængig af, at man undervises på sit modersmål. Derfor er det nok så meget en pædagogisk afvejning, som det er en kulturel afvejning. Derfor er jeg ikke sikker på, at man bare skal kunne vælge. Jeg tror, man skal bruge det modersmål, som rent faktisk bliver talt af børnene, netop af pædagogiske grunde.

Stk. 3 har jeg ingen kommentarer til. Det synes jeg lyder meget indlysende.

Om stk. 4 vil jeg konkret sige, at vi i SF kunne forestille os, at man havde en kursorordning, sådan at der var personer, der kunne følge børnene fra skolen, gennem videreuddannelse, gennem arbejde, og som havde kontakt med dem til deres voksenliv, for det er ikke kun et spørgsmål om et år eller sådan noget. Det kan nemlig være, man dropper ud af systemet, og så er det vigtigt, der står personer klar til at fortsætte.

Til sidst vil jeg sige om voksenundervisningen, at vi synes, det er en god ting, at man laver voksenundervisning. Vi mener, den skal være gratis. Vi mener, at det er en positiv ting, netop fordi det kan være lettere at få et arbejde, hvis man kan dansk.

[Marianne Bentsen-Pedersen]

Vi mener også, det er positivt i sammenhæng med stemmeretten. Jeg vil sige, inden hr. Bernhard Baunsgaard siger noget, at jeg ikke mener, det skal være nogen forudsætning, at man kan dansk. Jeg mener, det kan være en fordel for indvandrerne, at de kan dansk i det øjeblik, de skal tage stilling til en eventuel stemmeafgivelse.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Da mit partis ordfører, hr. Ole Vig Jensen, ikke kan være til stede, skal jeg komme med nogle bemærkninger på hans og gruppens vegne.

Jeg vil først fremhæve, at uddannelsen har en helt afgørende betydning for individets senere stilling, ikke mindst i et samfund som det danske. Det er noget meget væsentligt, når vi diskuterer uddannelsesaktiviteterne for indvandrere. Det forekommer mig, at forholdene i dag ikke er tilfredsstillende på området. Området har været noget forsømt op igennem 1970'erne. Det, vi drøfter i dag, er ikke et problem, der – hvad man godt undertiden kunne få fornemmelsen af på grund af noget, der bliver sagt heroppe – er opstået i de senere år. Det er et problem, vi har haft i lange tider.

I slutningen af 1960'erne inviterede vi folk til at komme herop, og der blev fra forskellig side, f. eks. fra den nuværende statsministers side, formuleret en slags mål for det, vi skulle nå med disse indvandrere. Der blev skrevet en pjece, den blev udgivet af det forbund, der dengang hed Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund: »Samme vilkår«. Det var i 1970. Det er altså et gammelt problem.

Så til de enkelte punkter, som VS har ridset op.

Om punkt 1 vil jeg sige, at når man kræver, at alle indvandrerbørn over 4 år skal have gratis ophold i en daginstitution, er det et krav, som ikke kan opfyldes nogetsteds for nogen. Derfor kan man heller ikke vente, at det skal kunne gennemføres for indvandrerbørn.

Jeg tror, at den socialdemokratiske ordfører brugte udtrykket: dette er urealistisk. Jeg vil gerne føje til, at jeg egentlig også er ret overbevist om, at en række indvandrere ville afvise at bruge det, selv om de fik sådanne

tilbud. Her er vi netop ofte inde i en helt anden kultur end den, vi har.

Derefter kommer der kravet i punkt 2 om, at i folkeskolens første klasse skal undervisningen af indvandrerbørn i vid udstrækning foregå på deres eget modersmål. Vi synes fra radikal side, at det er et rimeligt krav at stille, og vi må gøre alt, hvad vi kan, for at få det opfyldt.

Når man så derefter fastholder, at antallet af modersmålstimer forhøjes, gøres obligatorisk og lægges i den almindelige skoletid, er jeg ikke mere helt så sikker på, at det er foreneligt med, hvad der sker, ikke medmindre man vil udvide undervisningstiden på en eller anden måde. Det er slået fast for længst, at vi i dag har samme undervisningstid som dengang, vi havde 7 års undervisningspligt, og ikke 9 eller 10 år, som vi har i dag. Jeg tror simpelt hen ikke, det kan lade sig gøre.

For det tredje koordineringen mellem statslige og kommunale myndigheder. Det er klart, det bør der stilles krav om.

Punkt 4 drejer sig om, at indvandrerbørn og unge bør sikres rimelig mulighed for fortsat skoleuddannelse og videreuddannelse gennem særlige foranstaltninger. Det sidste er meget væsentligt. Vel kan der være den teoretiske videreuddannelse, men der er også den praktiske, og netop for unge fra indvandrerhjem er der ikke alene tale om kultursammenstødet, men også om ungdomsarbejdsløsheden. Den rammer her med dobbelt vægt.

Endelig, for det femte, er der krævet om, at alle voksne indvandrere skal have et reelt tilbud om gratis danskundervisning. Jeg vil gerne understrege dette forhold her. Her er tale om ikke blot at hjælpe til en bedre forståelse af det nye samfund, som disse indvandrere er kommet til. Her er vi inde i et spørgsmål om overhovedet at gøre indvandrerfamilierne funktionsdygtige for fremtiden, når deres børn i den grad bliver præget af deres nye samfund, som de uundgåeligt bliver det gennem skolen.

Må jeg føje til, for at man kan få en fornemmelse af, at vi fra radikal side er fuldt ud klar over, at dette er et meget vanskeligt område, og at vi ikke klarer det bare ved at vedtage nogle folketingsbeslutninger eller love: først nu er vi ved at nå dertil, at der bare i de første år gives børn på Grønland undervisning på det sproget, som er deres mo-

[Bernhard Baunsgaard]

dersmål. Der er stadig væk store forsømmelser på det område. Det er et meget, meget vanskeligt område.

Arne Melchior (CD):

Vi har ud over dette dagsordenspunkt yderligere 3 beslutningsforslag på dagsordenen i dag, og jeg har al forståelse for, at forslagsstillerne, der har gjort sig umage med disse forslag, har ønsket forslagene henvist til de respektive udvalg efter sagsområder. Derimod har jeg ikke forståelse for, at man ikke har ønsket en samlet behandling af disse forslag; det ville oven i købet, når redegørelsesdebatten kom forud, have været en klog disposition for sekretærmødet. Men også uden den redegørelsesdebat, vi har haft i dag, ville det efter min mening have været en klogere disposition, og jeg støtter mig bl. a. til, hvad § 11 i forretningsordenen siger: ved første behandling drøftes lovforslaget ud fra principielle synspunkter uden nærmere gennemgang af enkeltheder.

Jeg ved godt, at vi alle sammen disponerer anderledes ved mange lovforslags første behandling og ind imellem tager en enkelt paragraf og en enkelt sætning frem, men jeg synes, at man her går meget vidt. Jeg kan derfor ikke give tilsagn om at tage ordet til alle de kommende tre forslag, for så vil jeg afgjort blive nødt til at gå ind på enkeltheder og småting, som egentlig er udvalgsarbejde. Det gavner ikke de formål, man vil gavne.

Der er ikke mange af ideerne i disse forslag – og nu er det B 4, der er på dagsordenen; det skal selvfølgelig respekteres, hr. formand – vi egentlig har syntes godt om. Vi synes, der gennemgående er tale om lidt af en kuvøsementalitet. Der er en del forslag, der er overflødige. Der er andre, der vil medføre så store anstrengelser både af økonomisk og anden art, at det ikke vil være muligt at gennemføre dem alligevel.

Jeg tænker f. eks. på punkt 1 i B 4, der taler om, at alle indvandrerbørn over 4 år skal have tilbud om gratis ophold i en daginstitution. Vi anser det for overflødigt at give det tilbud, fordi det vil vare adskillige år, før mange af de familier, man tænker på, med de familiemønstre, de har, vil ønske at modtage noget sådant.

Hvis det så alligevel sker i ganske enkelte tilfælde, fortsætter punktet med, at til de in-

stitutioner, hvor der er indvandrerbørn, skal der knyttes voksne, der taler børnenes sprog. Så ved jeg godt, at bemærkningerne siger, at man skal forsøge at samle dem, således at man kan klare sig med nogle færre ansatte, og at de endda kan være deltidsansatte på flere af institutionerne. Jeg tror simpelt hen, det er ugørligt, men jeg finder i hvert fald ikke, det er egnet til at drøfte i folketings salen. I bedste fald er dette netop udvalgsstof, og det gælder mange af de øvrige ting.

Der er nogle af punkterne i forslagene, som er på vej til at blive gennemført, nogle er overflødige, andre er uigennemførlige, men det hindrer ikke, at vi i de udvalg, til hvilke forslagene henvises, skal arbejde alvorligt og sobert med de enkelte punkter og deltage i en mulig udformning af forbedringer i overensstemmelse med det, som jeg sagde i CDs indlæg i den redegørelsesdebat, som indledte dagen.

Alfred Hansen (DR):

Der er grund til at komplimentere VS for initiativet med disse forslag. Jeg har indtryk af, at VS ligesom gerne vil tage temperaturen i folketings salen vedrørende de enkelte afsnit i de enkelte beslutningsforslag.

Jeg skal på retsforbundets vegne kommentere de 5 punkter, som er indeholdt i beslutningsforslag nr. B 4:

Vedrørende den første del af punkt 1, nemlig at indvandrerbørn over 4 år skal have tilbud om gratis ophold i en daginstitution, skal jeg meddele, at det kan retsforbundet ikke støtte. Det ville i så tilfælde være en favorisering i forhold til de børn, der er født af danske forældre og opvokset i Danmark. Det må vi altså tage afstand fra. Vi ønsker naturligvis, at de skal have fuldstændig samme rettigheder på dette område som herværende børn. Men vi synes, at det ville blive en favorisering.

Sidste del af punkt 1 kan vi støtte. Vi synes, det lyder fornuftigt, og jeg må som pædagog sige, at det er såre pædagogisk fornuftigt valgt. Det meste af forslaget – og navnlig de bemærkninger, som ledsager forslaget – synes jeg vidner om et ret indgående kendskab til, hvordan børn modtager undervisning, og hvilken tilrettelæggelse en lærer må foretage for at kunne få børnene til at forstå det, som læreren gerne vil have dem til at

[Alfred Hansen]

forstå. Her tænker jeg specielt på to forhold, dels det forhold, hvor forslagsstillerne peger på behovet for 2 lærere i klassen, en dansk-lærer og en lærer, som taler indvandrerbørnenes naturlige sprog, dels det forhold, at man peger på nødvendigheden af en lav klassekvotient. Begge dele er en forudsætning for, at man kan få en effektiv undervisning under de vilkår, som undervisningen må finde sted under, når der både er danske og indvandrerbørn i samme klasse.

Vi kan også fuldt og helt tilslutte os punkt 2, nemlig at undervisningen skal foregå på børnenes eget modersmål. Jeg vil gøre den tilføjelse, at målsætningen for vores undervisning naturligvis må være, at man så hurtigt som muligt får børnene lært at tale det danske sprog og modtage undervisning på dansk. Derfor er det vigtigt, at der sættes stærkt på et meget tidligt tidspunkt, idet børn har desto lettere ved at tilegne sig et nyt sprog, jo yngre de er.

Derfor synes jeg nok, man må være villig til at ofre de penge, som er nødvendige for at få den størst mulige effekt af undervisningen på så tidligt et tidspunkt som muligt. Det er så et spørgsmål, hvad regeringen og ministeren siger til at finde nogle penge til at løse den opgave. Vi er også i højeste grad enige i indholdet i punkterne 3 og 4.

Med hensyn til punkt 5 vil jeg gerne præcisere retsforbundets generelle holdning til undervisning for voksne: dér, hvor der er tale om en kundskabsmeddelende undervisning, synes vi nok, det skal være gratis eller så tæt på at være gratis som overhovedet muligt, hvorimod vi mener, at brugerne selv må betale den største del til de fag, som er mere hobbybetonede.

Vi har nok i Danmark stået meget famlende i undervisningsmæssige sammenhænge ved pludselig at blive konfronteret med en opgave gående ud på at undervise indvandrere. Vi har ikke rigtig haft forsøg i gang, som kunne resultere i noget værdifuldt erfaringsmateriale, som man kunne bygge en indvandrerpolitik på. Jeg ved ikke, hvordan ministeren ser på det, men det vil måske ikke være særlig klogt at sætte et omfattende forsøgsarbejde i gang. Der går så let et, to eller tre år, inden man får et godt materiale, vi kan bygge vores indvandrerpolitik på.

Jeg vil nøjes med at sige, at vi vil gå ind i et særdeles frugtbart samarbejde om at få

løst nogle af de opgaver, som forslagsstillerne her har lagt frem. Vi ser det gerne – hvad også retsforbundets ordfører i redegørelsesdebatten, fru Lis Starcke, har oplyst – så hurtigt som muligt. Vi kan beklage, at man ikke på et lidt tidligere tidspunkt har taget konkrete initiativer. Men det er et værdifuldt udspil fra VS, som jeg håber vi kan samles om i udvalget og få vedtaget.

Steen Folke (VS):

Jeg vil starte med at takke for den ret positive modtagelse, dette forslag har fået. Det er vi ikke specielt forvante med i VS. Jeg vil gerne specielt takke de partier, der har udtalt sig mest positivt, nemlig retsforbundet, SF, det radikale venstre og socialdemokratiet. Disse partier har tilsammen et flertal herinde, så hvis man dér kunne se nye muligheder for at få gennemført fornuftige ting, vil vi på ingen måde lægge os på tværs.

Undervisningsministeren var under redegørelsesdebatten inde på, at hun var forbløffet over, at jeg havde strakt mig så langt som til at anerkende, at der var en vis forsigtig åbning i regeringens holdning over for noget af den kritik, der er kommet til udtryk netop på dette område. Jeg kan vende det om og sige, at jeg er forbløffet over ministerens uhyre positive holdning til de forslag, vi fremsætter. Vi er bestemt heller ikke vant til at få en så positiv modtagelse fra regeringen.

Til gengæld kan jeg måske nok være en lille smule bange for, at jeg i virkeligheden er ved at gå i en fælde og bliver narret lidt og omklamret af al denne velvilje, og at der i virkeligheden, hvis jeg så hører efter – og det prøvede jeg at gøre – ikke var så meget konkret ud over det meget, meget velvillige tonefald og denne vilje til at overveje tingene positivt; man havde sympati for en række tanker osv. osv. Det var et fortrinligt grundlag for en mere dybtgående debat.

Vi ser frem til at få denne dybtgående debat, og hvis dette grundlag er så fortrinligt, håber vi også, at en del af grundlaget faktisk kan reddes igennem debatten og udmøntes i noget konkret, så det ikke bliver ved den ikke særlig forpligtende velvilje, der er givet udtryk for.

Jeg er lidt skuffet over, at ministeren reelt ikke gik ind på de konkrete forslag, men nøjedes med at henvise til, at det kunne man

[Steen Folke]

altid gå ind på: Det ville være rart at høre lidt mere om, hvad det egentlig er, ministeren har så stor sympati for i forslaget, og hvad det er, hun måske ikke har så stor sympati for. Jeg ville egentlig godt vide lidt mere om, hvor den sympati ligger. Det kunne antyde noget om, hvad der konkret kunne gøres.

Vi er enige i – og har også skrevet i bemærkningerne – at der ikke er patentløsninger, der lige kan løse det hele tju-bang. Men vi mener alligevel, der er tilstrækkelig viden om tingene til, at man kan gøre en række ting som dem, vi foreslår. Det er klart, at vi er åbne også over for andre forslag på nogle af områderne.

Fru Jytte Andersen var mere konkret og gik ind på de enkelte punkter i forslaget – nogle af dem i hvert fald – og udtrykte også stor sympati for det hele og ville arbejde positivt for det i udvalget. Det er vi stadig glade for. Alligevel var der også på nogle af de konkrete punkter lidt mere, der pegede på en afvisning.

Lad mig tage punkt 1 om, at alle indvandrerbørn over 4 år skal have tilbud om gratis ophold i en daginstitution. Det var både fru Jytte Andersen og fru Marianne Bentsen-Pedersen og hr. Bernhard Baunsgaard inde på og blandt de partier, der i øvrigt har udtalt sig positivt, også hr. Alfred Hansen. Alle er gået mere eller mindre imod det punkt. SF ikke så kategorisk, men alligevel.

Jeg må sige til fru Jytte Andersen, at jeg begriber ikke den argumentation, der lægges frem: da man ikke kan indføre gratis daginstitutionsplass til alle – og det er der ikke råd til; det ville da ellers være udmærket – så kan man heller ikke gøre det for denne kategori.

Jeg forstår simpelt hen ikke argumentationen. Jeg forstår den specielt ikke, når jeg har hørt en minister fra fru Jytte Andersens eget parti sige i en redegørelse, at man går ind for positiv særbehandling. Det er et grundlæggende princip. Der siges oven i købet i ministerens redegørelse udtrykkeligt: på dette uddannelsesmæssige område.

Jeg kunne godt tænke mig at spørge fru Jytte Andersen: hvad er denne principielle tilslutning til princippet positiv særbehandling værd, hvis den, så snart den skal omsættes i praksis, bliver afvist med, at det kan vi ikke, for hvis vi gør noget for indvandrerbør-

nene, bliver vi jo nødt til at gøre det for alle børn, og det har vi slet ikke råd til, og så må vi hellere lade være med at gøre noget som helst? Det er den argumentation, der er ført frem.

Jeg kan ikke se nogen som helst grund til, at man ikke kan gennemføre det specielt for indvandrerbørn, ligesom man på en række andre områder kan give en positiv særbehandling. Det har regeringen erklæret sig rede til. Jeg vil også gerne, hvis undervisningsministeren vil forklare regeringens holdning, have at vide, hvorfor netop denne form for positiv særbehandling er udelukket i modsætning til alle mulige andre ting, som man gerne vil gå ind for.

Fru Marianne Bentsen-Pedersen afviste ikke på samme måde, men var alligevel usikker på, om det var en god idé, og mente, at det kunne forøge hetzen mod indvandrerbørn, hvis man gjorde noget sådant. Det argument kan bruges over for en hvilken som helst rimelig foranstaltning, vi kan lave. Så må vi hellere lade være at gøre noget. Det mener jeg er konsekvensen. Hvis ikke man vil være med til at gøre ting af denne art, så kan man ikke gøre noget særligt for indvandrerbørnene, for en del af det vil være positiv særbehandling. Det tror jeg i og for sig SF i princippet er enig i. Derfor kan jeg ikke forstå, hvorfor man lige præcis ikke må gøre det på dette område.

Hr. Bernhard Baunsgaard har misforstået dette punkt. Det var ligesom om, der var noget med, at alle indvandrerbørn skulle hen i daginstitutionerne. Det har vi aldrig sagt, og det står der ikke i forslaget. Der står, at de skal have et tilbud om det. Jeg er enig i, at det sikkert vil være et mindretal, der vil udnytte det tilbud, og derfor vil det altså heller ikke blive specielt kostbart at indføre noget sådant. Det vil nok ikke være særlig mange i første omgang. Det kan forhåbentlig blive lidt flere hen ad vejen. Jeg mener, det vil være en vigtig ting at gøre, og i hvert fald er det for dårligt, hvis det skal være økonomiske argumenter, der skal afvise noget i den retning.

Et par af de borgerlige ordførere var jo mere negative over for forslaget, og det var selvfølgelig ikke uventet. Hr. Halvgaard følte, at han var valgt til at have et ansvar over for de danske. Det undrer mig ikke spor, at fremskridtspartiet ikke føler noget som helst

[Steen Folke]

ansvar over for indvandrerne. Indvandrerne vil sikkert også betakke sig for at skulle være underlagt fremskridtspartiets ansvar.

Til fru Eva Møller vil jeg sige, at det kan ikke undre, at de konservative ikke bryder sig om forslag om, at der skal gives gratis tilbud om undervisning på forskellige leder. Der var en argumentation omkring, at man var meget betænkelig ved gratis tilbud til voksne, som ikke har modtaget folkeskolens tilbud som børn og unge. Noget i den retning mener jeg fru Eva Møller sagde. Jeg må sige, at det begriber jeg slet ikke. Hvad med de voksne, der er kommet hertil, som slet ikke har været her, da de var børn og unge? Og hvad med dem, der har været her som børn og unge, men som af den ene eller den anden grund ikke har gået igennem folkeskolen? Hvorfor pokker skulle de ikke have mulighed for senere at få en uddannelsesmulighed i vores samfund? Jeg synes virkelig, det er en højst ejendommelig form for logik, der ligger bag. Konklusionen var altså, at de konservative ikke – i hvert fald ikke lige nu, som det blev sagt – var sindet til ændre reglerne. Nu kan vi jo se, om man vil være med til noget snart, om nogle måneder, om et år eller sådan noget. Det ville da være bedre end ingenting.

Hr. Arne Melchior brød sig heller ikke meget om disse forslag, det var ret tydeligt, og sagde i øvrigt, at han ikke kunne være til stede senere i dag. Jeg tror godt, vi kan bære, at hr. Arne Melchior ikke tager ordet mere i dag til vores øvrige forslag.

Hr. Arne Melchior siger, at vi hellere skulle have slået forslagene sammen og fået dem behandlet under ét. Det er klart – med hr. Arne Melchiors holdning til det og med den indsats, CD gør i disse sager – at det er mere overkommeligt at udtale nogle uforpligtende og generelle bemærkninger sådan under ét og så gå over til noget andet, som man er mere interesseret i. Men vi er faktisk interesseret i at få en reel og saglig debat om indholdet i de enkelte forslag. Det siger sig selv, at den får vi bedst, hvis vi tager forslagene ét ad gangen.

Det er ikke vores skyld, at det bliver ud på aftenen. Det er regeringen, der pludselig kom med en redegørelse længe efter, at vi havde indleveret vores forslag, og så anmeldte man, at nu ville der komme en redegørelsesdebat, og den skulle lægges lige foran be-

handlingen af vores forslag. Det er ikke specielt tilfredsstillende for os, men det er klart, at vi under alle omstændigheder gerne vil have forslagene behandlet hver for sig, sådan at de kan få en reel og saglig behandling.

Men som sagt, i hovedsagen kan jeg takke for en ret positiv modtagelse af disse forslag, og jeg ser frem til og håber, at de mange villige ord også vil blive fulgt op i et udvalgsarbejde, med henblik på at der skal komme noget reelt ud af det. Det skal føre frem til nogle beslutninger. Her forestiller vi os ikke, at det bliver lige præcis med den samme ordlyd som vores forslag i alle ender og kanter. Det er ikke afgørende for os. Det er derimod afgørende, at vi får truffet nogle beslutninger og får rettet op på nogle ting, som der er meget hårdt brug for at rette op på.

Jeg talte mere principielt om dette i mit indlæg under redegørelsesdebatten. Derfor er jeg ikke gået ind på de principielle sider af det. Der er et stort behov. Det nuværende system for uddannelse af indvandrerbørn og unge og også for voksne duer ikke. Der er behov for at få gjort noget ved det, og jo før der bliver gjort noget ved det, jo bedre.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (KF):

Jeg vil gerne sige til hr. Steen Folke, at jeg har naturligvis ikke noget imod at blive kritiseret for de ting, som jeg har sagt, men jeg er lidt mere betænkelig, når jeg bliver kritiseret for de ting, som hr. Steen Folke mener jeg har sagt. I mit første indlæg sagde jeg, at vi muligvis ville tage afstand fra dele af punkt 5, der handler om voksenundervisningen. Jeg sagde, at vi fandt det helt rigtigt, at vi skulle give indvandrerne et reelt tilbud om at lære dansk, men jeg var betænkelig ved at give tilbuddet til de indvandrere, som tidligere har afslået folkeskolens tilbud om gratis danskundervisning. Vi ved jo, at en del af indvandrerne går ud af folkeskolen efter 7. eller 8. klasse, specielt pigerne. Det var det, jeg sagde vi var betænkelige ved. Vi var ikke betænkelige ved at give tilbuddet til alle dem, der er kommet ind i en voksen alder, eller som er kommet ind på et tidspunkt efter skolepligtens ophør. De skal selvfølgelig have tilbuddet. Det sagde jeg, og det står jeg ved.

Marianne Bentsen-Pedersen (SF):

Med hensyn til børneinstitutionerne vil jeg godt sige, at vi også er meget interesseret i, at indvandrerbørnene kommer i børneinstitutioner, og at der er plads til dem. Det gælder selvfølgelig også for danske børn, men i særlig grad for indvandrerbørn. Grunden til, at vi måske ikke er helt sikker på, at vi synes, det skal være gratis, er, at også mange danske forældre har svært ved at betale det, og dér er indvandrerforældrene ikke alle sammen ringere stillet end de danske forældre. Der er mange danske forældre, der er lige så dårligt stillet, og derfor vil den økonomiske forskelsbehandling måske kunne stikke i øjnene.

Steen Folke (VS):

Jeg vil lige sige til fru Eva Møller, at jeg var ikke helt sikker på den præcise ordlyd af det, der var blevet sagt, men efter den præcisering, der er givet nu, er jeg klar over det. Jeg synes bestemt ikke, det gør sagen bedre. Det, fru Eva Møller nu siger tydeligt er konservativ politik, er, at de piger, som er døtre af indvandrere, og som på grund af nogle kulturelle traditioner osv. er blevet forhindret i at modtage undervisning, mens de var unge, mens de gik i folkeskolen, bestemt ikke skal have chancen senere, hvis de af den ene eller den anden grund gerne ville det. Det kunne jo godt tænkes, at de fik mulighed for det på et senere tidspunkt i livet. Så skal man i hvert fald ikke vente, at de konservativt vil være med til at give dem et tilbud om undervisning. Jeg synes, det er udmærket at få præciseret, hvad det er, der er konservativ politik.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (KF):

En kort bemærkning for om ikke at afslutte så i hvert fald endnu en gang præcisere, at jeg sagde, vi var betænkelige ved, at man skulle tilbyde denne undervisning gratis, hvis den tidligere var afslået. Jeg har kun brugt ordet »betænkelig ved«. Men hr. Steen Folke kan naturligvis stadig væk synes, det er for meget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ebba Strange):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om indvandrernes retsstilling på arbejdsmarkedet.

[Af Kurt Hansen (VS) m. fl.]

(Beslutningsforslag nr. B 6. Fremsat 10/10 80).

Forslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Arbejdsministeren (Svend Auken):**

Regeringen er enig med forslagsstillerne i, at der er behov for at styrke indvandrernes retsstilling på arbejdsmarkedet.

Hvad angår de enkelte forslag, skal jeg sige om det første, at det hviler på en misforståelse af de nugældende regler. Der er intet krav om, at man skal kunne dansk for at kunne oppebære dagpenge.

Hvad angår det andet forslag, er vi positive over for en betydelig styrkelse af oplysningsindsatsen over for indvandrene på deres eget sprog vedrørende arbejdsmiljøproblemer. Jeg kan sige, at arbejdsmiljøfondet planlægger en omfattende kampagne, som vil blive iværksat i løbet af kort tid.

Hvad angår det tredje forslag, er regeringen ikke tilhænger af at lave et parallelt arbejdsmarkedsuddannelsessystem på indvandrernes eget sprog. Vi mener, det er rigtigere at give dem fornøden undervisning i dansk, for at de derefter har mulighed for på lige fod med andre at deltage i de almindelige tilbud under specialarbejderuddannelserne og efteruddannelsen for faglærte.

Jytte Andersen (S):